

Delade meningar

En offentlig diskussion anordnades av tjänstemannagruppen, kvinnoklubben, ungdomsföreningen och IV:e kretsen av folkpartiets stockholmsavdelning ett par dagar efter det att 1944 års deltidstjänstutredning i november 1946 framlagt sitt betänkande.

Aktuarie Margit Vinge, ledamot av utredningen, inledde diskussionen: Man kan lägga olika synpunkter på deltidspöblemet beroende på vem, som betraktar det och beroende på under vilka arbetsmarknadsbetingelser det dyker upp. *Farhågor man hyst: Införande av deltid skulle kunna leda till en särlagstiftning för gifta kvinnor. Resultatet kunde också bli »Deltidsarbete med heltidsarbete och delad lön.»*

Utredningen är av den uppfattningen att det *ur familjesociala skäl* vore önskvärt, om den yrkesarbetande modern kunde inskränka sin yrkesverksamhet samtidigt som det *ur samhällets synpunkt* är nödvändigt att allt fler hemarbetande mödrar går ut i förvärvsarbete. För sin egen skull bör den gifta kvinnan uppehålla sin yrkesskicklighet, för att vid behov — som änka eller frånskild — kunna ensam försörja sig själv och sina barn. Utan denna fortsatta träning brukar det vara svårt för en medelålders eller äldre kvinna att få en välavlönad plats: 40-års- jobin är ganska utbredd. Lösningen är därför deltidstjänst. *Ur arbetsgivarsynpunkt* kan deltiden vara en tillgång: flera statliga myndigheter har svarat, att de har arbeten, som lika gärna eller bättre kan utföras av deltidssarbetande än av heltidsarbetande. Vissa olägenheter uppstår dock för arbetsgivaren vid införande av deltidstjänster: trångboddheten på arbetsplatsen kan göra det besvärligt att placera de anställda; det blir flera att lära upp. När man frågar om kvaliteten på den arbetsprestation en deltidssarbetande når upp till jämfört med den heltidsarbetande får man diametralt motsatta svar. Rutinarbete säges ofta lämpa sig för deltid; deltid kan däremot verka splittrande på mer kvalificerat arbete.

De kategorier utredningen avsett skall ha rätt få deltid — förutsatt att det går för arbetets skull — med rätt att återgå till heltid är: förut heltidsarbetande mödrar med barn upp till andra och tredje skolåldern samt studerande, som bedriver studier av allvarlig art.

De förmåner de deltidssarbetande borde åtnjuta skulle vara: möjlighet att bli e. o., men ej ordinarie, pensionsrätt.

Utredningen avser endast statliga verk, men man hoppas att även kommunerna skall införa samma system.

Byråchef Waste Lingren, utredningens sekreterare:

Lönefrågan kan komma att bli svårlöst i detta sammanhang. Utredningen har föreslagit att lönen skall vara proportionell i förhållande till arbetstiden. Förmåner i form av fri sjukvård och begravningshjälp skall åtnjutas av deltidssarbetande i samma mån som heltidsarbetande. Opposition mot denna princip har rests. Man anser att man utför mer kvalificerat arbete under deltid. Utredningens skäl till sitt förslag: man önskar att deltiden skall bli bestående under alla arbetsmarknadsbetingelser. Dessutom kunde folk skaffa sig två deltider, om denna arbetsform lönade sig bättre och då

om deltiden.

sköta den ena tjänsten sämre. Det är ej heller den heltidsarbetandes fel, att han ej orkar med samma arbetstakt under hela tjänstgöringen och han bör ej straffas med lägre lön för att han blir trött. Även utan högre lön för deltid, kan det ändå uppstå konflikthanledningar mellan de båda kategorierna. Till sist innebär ju också deltiden mera arbete, mera instruktion och mera personalärenden för arbetsgivaren, vilket inte heller motiverar högre lön för den deltidsanställda. Varken ur arbetsgivarsynpunkt eller ur allmän arbetstagsarsynpunkt vore det därför berättigat att ge högre lön för den deltidsanställda.

Advokat Valborg Lundgren:

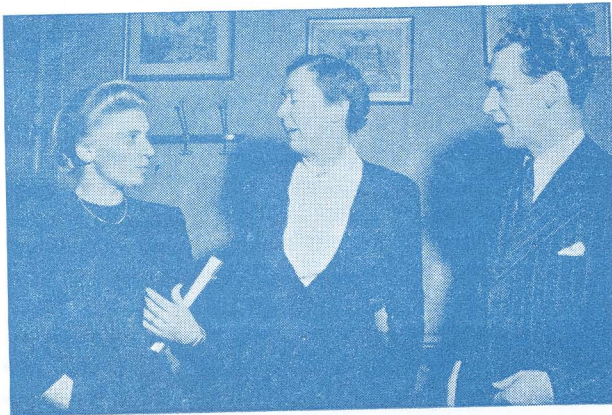
Deltiden kan komma att innebära försämring beträffande de gifta kvinnornas arbetsförhållanden. Arbetsgivaren kanske redan från början sätter sämre villkor för gift kvinna, om han riskerar att hon så småningom begär deltid. Dessutom: blir det lättare för mödrar med deltid att sköta sina sjuka barn? Skulle ledighetsfrekvensen i arbetet minska genom deltiden? Skulle inte följden av deltid bli att arbetet inte fångade så mycket utan att intresset splittrades. Troligt är väl också att det arbete som ålades heltidsarbetande bleve av mer rutinartad karaktär, särskilt som dessa tjänster ej heller skulle avses bli ordinarie. Deltidstjänster kanske dras in snabbare vid arbetslöshet. Risk kan också föreligga att kvinnor med barn hänvisas till enbart deltid. Men — i den mån man beaktar riskerna, skulle man säkerligen kunna komma rätt långt med deltid.

Fröken Gerda Höjer

sade sig ha hoppats mera av betänkandet än den vid snabb genomläsning tycktes ge. *En olägenhet* är att en person med ambition inte vill sluta för dagen med ett halvgjort arbete utan stannar i ännu en timme. Men man får hoppas att yrkesorganisationerna lär individerna att se nyktert på sitt arbete, så att de inte arbetar längre än vad de påtagit sig att göra. *Halvtidstjänst bör avlönas med cirka 60 % av lönen*, då man kan få större resultat av deltiden. Det borde inte heller begränsas till endast mödrar och studerande utan *vilken gift kvinna som helst skulle kunna få deltid.*

Replik från aktuarie Vinge:

Spärrarna gäller för heltidsarbetande, som vill ha deltid med rätt att återgå till heltid. Alla andra kategorier har rätt att söka deltidstjänster. Naturligtvis kan det uppstå svårigheter vid övertidsarbete, som kan äventyra meningen med deltid. Advokat Lundgrens förmodan att deltid mest komme att gälla rutinarbete kanske inte stämmer. Det finns många mycket kvalificerade arbeten, som lämpar sig för deltid: t. ex. lärarens — redan nu finns ju timplärare — tandläkarens, bibliotekariens. Utredningsarbeten kan också passa. *Däremot* blir det *svårare* att utnyttja deltiden i verken. För en arbetsgivare är det väl bättre att ta risken att den gifta kvinnan begär deltid än att hon slutar sitt yrkesarbete helt. Fackföreningskvinnor har framhållit att kvinno-

Advokat Valborg Lundgren, aktuarie Margit Vinge, byråchef Waste Lingren.

lönerna är så låga att de inte kan delas. Men man måste då samtidigt i pengar uppskatta det arbete den deltid arbetande utför i hemmet. Viktigaste argument för deltiden är att den måste betraktas som en försäkring för framtiden.

Replik från byråchef Lingren:

Man har redan räknat med 60 % lön för sjuksköterskor i kommunal halvtidstjänst, men då räknas dessa tjänster som tillfälliga och den anställde åtnjuter inte förmåner vid sjukdom och semester o. s. v. — Även andra åtgärder måste vidtagas för den yrkesarbetande modern genom omhändertagande av barnen o. s. v. — men i många fall skulle redan en deltidstjänst vara lösningen på problemet.

Fil. dr Hanna Rydh

ansåg att man borde vara tacksam för vad utredningen kommit med, särskilt när man betänker den opposition, som tidigare framförts angående deltiden. Och man borde helst hjälpa fram förslaget genom att inte alltför mycket på detta stadium föra fram alla besvärligheter.

Sekreterare Edith Lindblom:

Deltidslönen ger inte tillräckligt. Utlägg för kläder, resor, hårfrisörska är lika stora som vid heltid, varför deltid inte lönar sig. Om deltiden skall locka, måste den betalas mer än heltid. Avundsjuka kan också lätt uppstå mellan de båda kategorierna: allt arbete, som blir över får heltidspersonalen ta hand om.

1:ste byråsekreterare John E Lundell avslutade diskussionen:

Det har skett en mycket påtaglig åsiktsförändring när det gäller inställningen till deltiden. Det är en helt annan atmosfär kring debatten nu än för cirka 15 år sedan. Man har börjat inse att det är bättre att få deltidstjänsterna reglerade än att lida under förhållanden, där ingen visste vad en deltid kunde leda till. Om förhållandena blir reglerade enligt detta förslag vågar de, för vilka deltiden är lämplig arbetsform verkligen ta en deltidstjänst.